

SÆRTRYK AF
HISTORISKE MEDDELELSER OM
STADEN
K Ø B E N H A V N
OG DENS BORGERE

3. Række. IV. Bind. Hæfte 6-7. 1941.

KUNSTAKADEMIETS
BIBLIOTEK

DEN HOLLANDSK-DANSKE MALER JACOB
CONING

(c. 1649-1721).

ET KUNSTNERLIV, AFGRÆNSET VED HJÆLP AF
SIGNATURER.

AF RICHARD HØEG BRASK.

I det nu hensovede Tidsskrift "Fra Arkiv og Museum" er der tidligere - af Dr. L. BoM (II, 1, 214-15) og Ernst Uldall (II, 2, 44-46) - meddelt Oplysninger om Maleren Jacob Coning, der virkede i Danmark (og Norge) i sidste Fjerdedel af det syttende og i Begyndelsen af det attende Aarhundrede. Senere har Schnitler i "Malerkunsten i Norge" (Christiania 1920) S. 30 ff. omtalt ham temmelig udførligt. Saa vel Uldall, hvis skarpsindige Undersøgelse iøvrigt maa anerkendes, som Schnitler gør sig imidlertid skyldig i Sammenblanding, den første med den ældre Jacob Coning (h), den sidste med den yngre Johan Herman Coning eller Kønig. Heller ikke den hollandske Forsker P. Haverkorn van Rijsewick var i sin Artikel i Tidsskriftet "Oud Holland" XX, 9-15, klar over Forholdet mellem den ældre og den yngre Jacob Coning; han endte sin Artikel med en Apostrofe til nu afdøde Karl Madsen om at foretage en Undersøgelse paa Grundlag af de med de paagældendes N avne betegnede Malerier for derved at sætte Skel mellem dem. Saa vidt

vides, blev en saadan Undersøgelse aldrig foretaget, og da Uklarheden ikke er hævet ved Artiklerne om de to Kunstnere i det store internationale Kunstnerlexikon (Thieme-Becker), har jeg ment det formaalstjenligt at undersøge Kunstnernes Signaturer, dog ikke paa Kunstværkerne, men i Arkiver og Biblioteker, hvor deres og den yngste Conings Underskrifter kunde findes, for derved at søge tilvejebragt en Afgrænsning mellem den danske Jacob Coning og hans to Navnefæller.¹⁾ Resultaterne af Undersøgelserne, som er stillet til Raadighed for Museumsdirektør Otto Andrup ved Affattelsen af Artiklen om J. C. i Dansk Biografisk Lexikon, 2. Udg. 5. Bind, S. 406-07, skal da forelægges her i dokumenteret Stand.

Først skal der dog paa Grundlag af ovennævnte Afhandling i Oud Holland XX, jfr. s. V. I S. 307, samt Bre dius: Kiinstlerinventare, I S. 166 ff., IV S. 1369-70 og VII S. 34, for Overskuelighedens Skyld gives en Oversigt over den hollandske Kunstnerfamilie (de) Coning (Coningh, Coningx). Stamfaderen hed Aert Coningx, formentlig bosat og død i Dordrecht, i hvilken By der d. 24. Decbr. 1602 udstedtes en Fuldmagt af Arvingerne i hans Bo: to Søstre og to Brødre Coningx; den ene af disse sidste hed som Faderen Aert (de jonge), han blev Guldsmed og Juvelerer og bosatte sig i Amsterdam, hvor han døde i Marts 1639 (b egr. d. 28.), efterladende sig en ikke ringe Formue, tildels anbragt i faste Ejendomme. Han havde i sit Ægteskab med Anneke de Moor fire Sønner: Jacob, David, Daniel, f. c. 1618, og Philip, f. c. 1620, af hvilke den ældste og den yngste blev Malere. Philip blev den berømte Landskabsmaler, men Jacob var ogsaa en fremragende Kunstner og nævnes til Tider

1) At foretage en Undersøgelse paa Grundlag af Malernes Værker laa naturligvis ganske udenfor min Competence.

samme Aandedræt som Rembrandt og Benjamin Cuyp.²⁾ David var i 1642 "bierschipper van Amsterdam & Rotterdam", medens Daniel paa samme Tid var Diamantsliber;³⁾ denne sidste fik en Søn af samme Navn, som senere kom i Lære i København hos den yngre Jac,ob Coning.

Uden nærmere at komme ind paa den ældre Jacob Coninghs Liv, som synes at have været noget vidtløftigt, og hvorom der kan henvises til den citerede Afhandling i "Oud Holland" XX, skal jeg her kun anføre de vigtigste Data, som kan fastslaaes med nogenlunde Sikkerhed.

Han er formentlig født i Amsterdam senest i 1611, idet Faderen i Januar 1634 modsatte sig hans nedennævnte første Ægteskab, som derfor først kunde indgaas, da han var bleven fuldmyndig : han giftede sig

1) i Dordrecht d. 13. December 1636 med Maria Cotermans Jandatter, der døde i Rotterdam d. 10. Februar 1637. Af dette Ægteskab ses der at have været et Barn, som synes død som lille.

2) i Rotterdam d. 18. December 1639 med Jfr. Janetje Cornelis af Rotterdam, der døde faa Aar efter; hun blev begravet der mellem d. 1. og d. 10. December 1644, og 3) i Haag d. 26. Juli 1648 med Susanne Dalbenij, Enke efter J ob Hackaert.

I dette sidste Ægteskab maa den yngre Jacob Coning da antages at være født, som det synes i 1648-49, idet han paa Bagsiden af et i Privateje i København værende Miniatureportræt, maaske forestillende ham selv, har

2) P. Haverkorn de Rijswick i Museum Eoijmann's Katalog 1892, citeret i „Oud Holland" XX. De der givne Meddelelser om hans Ægteskab er formentlig urigtige, jfr. nedenfor.

3) Bredius K. I. IV S. 1369.

skrevet: "J ae. Coning fecit, ætatis suæ 65, Copen. 1713",
Paaskriften gengives her:

Fig. 1.

Den er i Tidens Løb bleven noget utydelig, men er i tidligere Tid læst som anført.⁴⁾ At den er egenhændig, vil let ses ved en Sammenligning med de nedenfor angivne Prøver paa hans Underskrift.

Den ældre Jacob Coninghs Spor tabes ikke mange Aar efter Indgaaelsen af hans sidste Ægteskab; i 1651 lejede Hustruen alene et Hus i Haag, og d. 18. August s. A. optoges der i hans Fraværelse et Inventarium over hans Ejendele. Sidst optræder han i en Notarial-Udfærdigelse, dateret Amsterdam d. 28. November 1652,⁵⁾ hvis han da ikke er identisk med den "Civet-Handeler" Moskushandler Jacob de Koning, der begravedes i Amsterdams Westerkeerk i Februar 1668. I saa Fald kan det naturligvis ikke være ham, der kommer til København i 1675-76; men det kan imidlertid ad anden Vej paavises, at det var den yngre J aeob Coning, som da første Gang viste sig her.

4) Saaledes Andreas Aubert i (Norsk) Morgenbladet 19. Juni 1901.

5) Mulig er han den Jacob de Koningh, der i 1659 nævnes som Debitor for 14 Gylden 9 Styvere for leverede Lister i Ibenholtmager Willem Aldertsz. Eentgens Bo i Amsterdam; det kan jo have været en gammel Gæld.

Den ældre Jacob Coningh underskrev sig nemlig saaledes:⁶⁾

Fig. 2. 20. Juni 1638 .

Fig. 3. 25. Marts 1639.

Fig. 4. August 1641.

Trods mindre Afvigelser kan der dog næppe være Tvivl om, at det er samme Person, der har skrevet disse Navne.

Den Jacob Coning, der kom til Danmark, underskriver sig imidlertid ganske anderledes. - Den 27. Mai 1676 indgav han en Supplique til Kongen, hvori siges: "Jeg Som en Kunstkilder (!), haffuer foretaget mig at Rejse, fraa mit føby (!) Amsterdam, paa min Kunst, om med det samme at besøge, nogen fremmede Riiger, land och steeder, Er Jeg och saa Ankommen, her udj Ederss Kongl: Maytts frj Riigs och Handelsstadt Kiøbenhafn, huor Jeg ickun haffuer leyet mig en liden Cammers, der paa at øffue min Kunst, hafr Jeg gjort nogle Støcker, och hvem der hafr haft lyst, der udi, haffuer jeg dennem

6) Bredius K. J. L

behent, dette haffuer fortryd, disse byens malere, huilcke Jeg aldrig hafr giort afbrøck, thi min Kunst er icke af deres s Professie, och bestaaer ey heller under en laug, men er et frj Kunst, och er min Professie, Principalt landskapper, och Contrafeyer effter leffuet, at giøre, och effterdj mig er paa lagt, af øffrigheden her i byen, ,at holde en soldat, til Ederess Kongl. May.tts thienest, haffuer Jeg det billigen effterkommet, som Jeg endnu holder. Dette forskrv.ne w-anseet aff Malerne, Er die den 20: i denne Maaned May, kommen til mit Cammers, der J eg var udgangen, haffuer dyrcket losen, op, och alle Effter Specificerede, mit tøygg taget borte". Blandt de borttagne Malerier og andre Genstande nævner han „1 landskap Schoffuen af Fririchsborg, effter leffuet". Heraf ses, at han ogsaa har gjort Studier udenfor Staden. Paa Andragendet, der sluttelig gik ud paa at faa en kongelig Befaling hl Malernes Oldermænd eller Øvrigheden om at levere ham hans Ejendele tilbage, fik han, uvist af hvilken Grund, det var jo Krigstider, intet Svar.⁷⁾ Men den 9. Marts 1677 indgav han paany et Andragende til Kongen om et "Beskiærmelses-Bref": " ... som ieg hid indtil formedelst Mahler-Amptits Modstand hersamstedes, icke hafuer kundet bruge min :Kunst, da den dog deres Haandverck eller Arbeide intet vedkommer", og han underskriver Andragendet selvfølende :

Jacob Comenius
Confessarius van Amsterdam

Fig. 5.

7) Danske Cancelli, henlagte Sager 1676.

Det er denne Underskrift, der som den mest karakteristiske gengives; men den er ganske conform med Underskriften af 27. Mai 1676; og det er jo forresten af Indholdet af de to Bønskrifter klart, at det er samme Mand, der er Ophav til dem. Det ses klarligt, .at han er en anden end den, der skrev de under Fig. 2-4 gengivne Signaturer, og dermed falder Uldalls Formodning om, at det var den ældre Jacob Coningh, som kom hertil i 1676. N aar han synes at støtte sin Formodning paa Angivelsen i det første Andragende, at Supplikanten var født i Amsterdam, medens den yngre Coning var født i Haag, da er dette sidste ingenlunde givet; tværtimod er hans Daab forgæves eftersøgt i de Haag'ske Kirkebøger,⁸⁾ og Ordet Fødeby kan vel ogsaa forstaaes som betegnende hans Slægts By, der utvivlsomt var Amsterdam ; den, der har skrevet Andragendet - det er ikke Jacob Coning selv -, behøver jo heller ikke at have taget det saa nøje med Angivelserne. Og Underskriften er ganske lig de nedenfor gengivne (Fig. 6 ff.) saa vel som Paategningen paa Miniaturen (Fig. 1), hvorfor man ogsaa her kan slutte, at samme Mand er Mester for dem alle.

Denne Gang havde Ansøgeren Heldet med sig: under 30. April 1677 udstedtes der et Kongebrev om, "at Jacob Coningh Konstschilder af Amsterdam maa sin Skil derkonst her i Vores kong!. Residentzstad Kiøbenhafn ubehindret bruge och forrette hos alle och en huer som hans tjeneste kan d hafue fornøden."⁹⁾

Og nu levede og virkede Jacob Coning i op mod 50 Aar i Københav, om end hans Liv og Virken ikke kom til at staa helt i Samklang med hans selvbevidste Andragende: han maatte paatage sig Haandværksarbejde i ret vidt Omfang, løste Borgerskab i Københav d. 15.

8) Ond Holland XX.

9) Sjæll. Reg. 1677 Nr. 135.

December 1690 og endte sit Liv i den tysk-reformerte Menigheds Fattigstiftelse i Store Kongensgade d. 16. Juli 1724, c. 75 Aar gammel. To Gange ses han dog at have været udenlands, 1686 i sit Fædreland, Holland, og 1698 -99 i Norge.

Fra Opholdet i Holland stammer deri næste Underskrift, som gengives:

Fig. 6.

Den findes under en d. 28. August 1686 for en Amsterdamer-Notar oprettet Overenskomst mellem "SI. Jacob Coningh", boende i København, paa den ene Side, og Margaretha van Rijn som befuldmægtiget for sin Mand "SI. Philips Koning" (Jacobs Farbroder, den berømte Landskabsmaler) som Værge for Daniel Koningh paa den anden Side angaaende nævnte Daniel Koninghs Misligholdelse' af en Lærlingekontrakt af 3. Sept. H)82, indgaaet mellem hans Moder, Magdalena Stijls, som da var Enke efter ovennævnte Daniel Coningh, paa hans Vegne og .Jacob Coningh af København. Ogsaa denne Underskrift er tydeligt den yngre Jacob Conings; den ældre vilde i 1686 have være c. 75 Aar gammel, og det er ikke en Olding, der har skrevet dette Navn. Uldalls Bemærkning, at "Jacob K. i Aug. 1686 fra Kjøbenhavn var kommen til Amsterdam bl. a. for at faa denne Sag ordnet med *sin Broder Philip*", har aldeles ingen Hjemmel i Dokumentet. Den eneste Omstændighed, der kunde synes at tale for, at det var den ældre Jacob Coningh, der optraadte her, er, at den unge "Daniel de Koninck, Konstschilder, geboorlig van Amsterdam" i et i Amster-

dams Weeskammers Arkiv beroende Dokument af 3. Juni 1690,1°) hvorved han bemyndiger nævnte Institution til at udbetale Jacob Coning de Lærepenge, som han efter ovennævnte Overenskomst er ham skyldig, kalder ham "Jacob de Koninck, *Zijn aam*, schildert tot Coppenhagen in Dennemarchen ", og den yngre Jacob Coning var unægtelig ikke den unge Daniels Onkel, men hans Fætter, men det kunde dog vel nok tænkes, at Daniel har brugt Betegnelsen "Oom" overfor den betydeligt vel c. 15 Aar - ældre Fætter netop paa Grund af Aldersforskellen og det Underordningsforhold, han som Lærling havde staaet i til ham, hvorfor jeg ikke skønner, at dette indicere r tilstrækkeligt til at lade Vægtskaalen synke til Fordel for den ældre Jacob Coningh. Og dette navnlig ikke, naar henses til, at saa vel Begyndelsesbogstavet J som c'et i Fornavnet er ganske overensstemmende med de tilsvarende Bogstaver i den næste Sig natur:

Fig. 7.

10) Oud Holland, I. S. 306.

Alleenvertrouwen, te doen Gaen in
 Yuttruffamen.
 Henrich Krock Thomas Deillinck
 Wilken. Sibolij Jacob Coning
 G. Salomon Otto de. Swillars

Det er de sex Underskrifter paa det bekendte Dokument af 6. October 1701, hvori for første Ga9-g rejses Spørgsmaal om et Kunstakademi i DanmarkP) Det er skrevet paa Tysk, og af Unders.kriverne var kun de to:

Malerne Henrich Krock (1671-1738) og Wikken Riboldt (1663-1722) Danske, fødte henholdsvis i Flensborg og i København, Billedhuggeren Thomas Quellinus (1661-1709/10) var fra Antwerpen, Jacob Coning og Otto de Willarst (1663-1733) var begge Hollændere og Georg Saleman (c. 1679-1739) var vist ogsaa Udlænding. I Jacob Conings Underskrift lægger man Mærke til det store J og det "lille" c i Fornavnet, jfr. ovenfor ved Fig. 6, samt til, at h'et i Slutningen af Efternavnet er ved at forsvinde, det syner nu nærmest kun som en Krusedulle. Senere bliver det ganske borte! I 1701 vilde den ældre Jacob Coningh have været c. 90 Aar gL., og han maa da lades ude af Betragtning. Forholdet mellem ham og Sønnen maa herefter anses for klaret: alle Underskrifterne fra 1676 - Fig. 5, 6 og 7 - er skrevet af een og samme Mand, og *denne er Sønnen!*

For at fastslaa Ensartetheden i den yngre Jacob Conings Navnetegning lige op til hans Alderdom skal der endelig gengives tre Underskrifter.

Fig. 8.

Fra en d. 10. Januar 1708 dateret Regning, stor 86 Rdlr., for tre norske "Situationer": "Der Grosse oder

11) Danske Canc. Henlagte Sager 1700-01. Trykt i Meldahlog P. Johansen: Det Kg!. Akademi for de skønne Kunster, S. 10-11.

General Veue (!) von Sarp" , "dass Dall Tusstendale (!)" og "der pasagie Swinsund".

Fig. 9.

Fra et Andragende om Tilladelse til at afholde Lotteri "ohne Nullen", dat. 10. Juli 1711.

Fig. 10.

Fra en Regning til "Monsieur Brornon" for Køb paa en d. 18. Oktober 1719 "udi Sr. Jacob Konigs Huus i Store Kongensgade" afholdt Auktion.

Underskriften af 1719 er den sidste, der kendes, den næstsidste er den i Fig. 1 gengivne Paategning paa Portrættet af 1713.

Der staar nu tilbage at undersøge Forholdet mellem vor Jacob Coning og Johan Herman (ikke Harmen) Kønig eller Coning, som han skriver sig i sin senere Levetid. De var næppe Fader og Søn; men til nærmere Paavisning vil det være formaalstjenligt at gaa noget nærmere ind- paa Jacob Conings Personalla.

Som ovenfor omtalt kom han c. 1676 fra Amsterdam til - København, hvor han snart kom i Strid med Malerlavet, jfr. ovenfor; ikke mange Aar efter indgik han Ægteskab; i hvert Fald blev "J acob Konings Barn, 1 Aar" begravet 1. Juni 1681, altsaa født medio 1680, hvorfor Ægteskabet vel er indgaaet i 1679. Hustruen hed Dorothea Tranberg og var "Jomfrupige" hos Dronning

Charlotte Amalie, hvorfor hun af Kongen d. 29. Juli 1679 fik 200 Rdlr. til sit Bryllup.¹²⁾ Begge Ægtefæller var reformerte, i "Register der Reformierten, Teutscher und Holländischer Nation" af November 1690¹³⁾ findes under "Gifte med reformerede Hustruer" opført: "Jacob König, Schildere, dessen Frau, hat 4 Kinder, wohnt in die Pielstrasse". Tidlige're havde han flyttet omkring i Staden. I Mandtallet til Prinsessestyr 1680 opføres i Vester Kv., i Oberstlieutenant Robberts Huse:¹⁴⁾ Jacob Køn (!), Schilder, kongl., 3 Mark. Betegnelsen kongl. betyder, at han paa dette Tidspunkt arbejdede for Hoffet. Ifølge Overkammerjunkeren's Regnskab¹⁵⁾ fik "Jacob, Coning, conterfeir for taftis skilderier til Dronningens sofvekammers vinduer" da ogsaa udbetalt 110 Rdlr. d. 20. November 1680. I det i 1681 optagne Skattemandtallet opføres i Vester Kv., Stormgade: Jacob Kiøn(!), Skilder, medens i Mandtallet 1683 staar: Løvstræde hos Anders Prammands Enke, paa Salen: Jacob rKønning, Contra fejer. Giver 1 Rd. 2 Mk. i Krigshjælp. Derfra flytter han formentlig til Pilestræde, hvor han ved Optagelsen af Indkvarteringsmandtallet 1701 (17 .. April) findes boende i Huset Nr. 95, hvor ogsaa "Skildrer Mons. Barbette" boede. Ægtefællerne har faaet følgende 5 Børn døbt i Tysk-Reformert Kirke: I Juli 1687 Charlotte Amalie, 25. Juli 1689 Clara Juliana Johanna; disse er to 'af de fire, som levede i 1690, se ovenfor, 17. Marts 1692' ,Jacob Aernold, 8. Marts 1695 Engel Catarina og 13. Marts 1696 Dorothea, til hvem Barbette stod Fadder. I Pilestræde døde Hustruen; thi man kan vel nok antage -

12) E. Marquard: Kongelige Kammerregnskaber fra Frederik III's og Christian V's Tid. S. 216.

13) Danske Canc. Henlagte Sager 1690-91. Se nu Pers.h. Tidsskr. 10. R., V B., S. 234.

14) nu Frederiksholms Kanal.

15) Marquard, anf. Værk S. 234.

ogsaa under Hensyn til den noget skødesløse Maade, hvorpaa Klokkeren ved Trinitatis Kirke i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede førte Begravelsesprotokollen -- at hun er identisk med den "Anne Connings i Pile stræde", der begravedes paa Trinitatis Kirkegaard d. 7. Juni 1709. - Mellem Børnene findes ikke nogen Johan Herman; men han kunde jo være en af de to navnløse, der levede i 1690. Imidlertid synes det af en Tilførsel til Københavns Raadstueprotokol 1715-17 (S. 2) at fremgaa, at kun to Døtre overlevede Moderen. Tilførslen lyder saaledes: "Sal. Dorthe Tranberg. - For Jacob Kønig Skielder, boende Kongens Bredgade og hans sal. Hu stru Dorth~ Tranberg tvende deres sammenauflede Døtre at være formynder for deres ventende Mødrene arf Erbød sig Faderen fornefnte Jacob Kønig for Charlotte Amalia gammel 27 Aar og Dorthe gammel 18 Aar". Tilførslen er sket i Begyndelsen af Januar Md. 1715, og en Maaned efter, d. 12. Februar, indgik Jacob Coning nyt Ægteskab med 'Catharina Hindael, Datter af kgl. Skip per Johann Hindael. Det synes da, som om der paa dette Tidspunkt kun var af Børnene de to Døtre i Live, deres Aldersangivelser stemmer; Sønnen Jacob Aernold,

f. 1692, vilde ikke have været myndig i 1715 og maa derfor antages at være død forinden. Da Faderen døde, mødte ved Forseglingen af Boet d. 16. Juli 1724¹⁶⁾ foruden Enken, der her kaldes Trine Kindael, alene den ældste Datter Charlotte Amalie, da gift med Bogholder Kyhn ved Guldhuset. Denne Jacob Conings sidste Ætling - Dorthe maa da være død - døde før sin Mand; da han døde som pensioneret Bogholder d. 23. Sept. 1743, nævnes hun ikke i Skiftet.¹⁷⁾ Der er herefter overvejende Sandsynlighed for, at Johan Herman ikke er en Søn af Jacob Coning. Denne boede med sin anden

16) Kbhvn.s og Chr.havns Skiftecomrn.s Forsegling Prot. 1724.

17) Borgrets-Skifte.

Hustru, med hvem han ikke fik Børn, i "Den Reformerte Menigheds Fattiges Hus" i Store Kongensgade, og her døde han. Enken, der efter Branden 1728 findes opført som boende der: "Treintzen Kønning og Cillecie Kield sen, begge Skipper Enker (!)", begravedes d. 29. November 1735 paa Reformert Kirkegaard: "Triene Kønigs Schilders Wittwe in die beste Erde". Man havde da endnu Agtelse for Navnet.

Om end saaledes *Johan Herman Kønig* ikke kan antages at være en Søn af Jacob Coning, kunde han godt have været Elev af ham, og det kunde jo være et saadant Forhold, der har været medvirkende til Sammenblandingen af de to Mænds Værk, foruden en vis Overfladiskhed hos vedkommende Forsker. Johan Herman Kønigs vita er ikke meget bekendt; han nævnes første Gang i Tysk-Reformert Kirkebog d. 18. April 1700, da han sammen med Susanne Elisabeth Kønig (en Søster?) gaai til Alters; nogle Aar efter dukker han op i Christiania.¹⁸⁾ Her er der da Anledning til at omtale en mærkværdig Fejlt agelse, som afdøde Andreas Aubert har begaaet;¹⁹⁾ det drejer sig om en Tegning i Maleren N. C. Moritz's Stambog, der opbevares i det Kongelige Bibliotek i København. Den er gjort med Rødkridt og viser en Flodgud i et Landskab; Dateringen lyder: Christiania, 18. Juli 1705; men Signaturen er aldeles ikke, som Aubert skriver, Jacob Coning (Fig. 11).

Der staar tydeligt J. H. Kønig, og det er forunderligt, hvorledes Aubert, der har kendt Jacob Conings Signatur, har kunnet henføre Tegningen til ham. Denne Fejl synes at have medført den Antagelse, at Jacob Coning opholdt sig i Norge 1704-05, og at de i Norge værende Malerier, stammende fra disse Aar og senere, som an-

18) ogsaa i Norge var der Kønig'er. I et Skifte fra 1699 fra Kbh. har jeg fundet omtalt en Johan Kønig i Norge, da død.

19) (Norsk) Morgenbladet 19. Juni 1901.

gives at være malede _ af en Coning eller Kønig, skulde hidrøre fra' hans Pensel, se Schnitler L c. N aar denne Forfatter for at give et "Indtryk af det sociale Lag, som selv en Kunstner som Coning hørte til, og af de Kredse, han færdedes blandt i Christiania" henviser til den af O. A. Overland²⁰⁾ fremdragne 01husepisode m. m.,²¹⁾

Fig. 11.

der fandt Sted Søndag Aften d. 7. December 1704, og hvori "Kønig Kontrafeier" deltog, maa ogsaa dette betragtes som, forfejlet. Det fremgaar nemlig af Kirkebogen for Tysk-Reformert Kirke i Kbh., at "Jacob Kønig og hans Hustru Dorothea" sammen med Maleren Barbettes Hustru Anna Cathrine d. 5. December 1704 i nævnte Kirke stod Fadder til Maria, Datter af Frans Viklar(?) og Cornelia van Rejn (Rijn?), og der kan ikke være

20) (Norsk) Aftenposten 14. Juli 1903.

21) se ogsaa Harry Fett: Bilthuggere i Kristiania omkring Aar 1700, Christiania 1903. S. 10.

Tvivl om, at denne Jacob Kønig er identisk med Jacob Coning. Som det vil ses af de ovenfor anførte Citater fra Kirkebog og Skattemandtal, forvandskedes hans Navn ofte: Kønning, Kønig, ja, endogsaa Køn eller Kiøn; hans første Hustru, der endnu levede paa dette Tidspunkt, hed som omtalt Dorothea, og Ægtefællerne var nært forbundne med deres Trosfælle Barbette og dennes Hustru, de staa Fadder til hverandres Børn eller sammen til andres, de boede en Tid i samme Hus i Pilestræde. Og man kan ikke indvende, at Jacob Coning kunde have ladet sig indskrive som Fadder, men ved selve Daaben have ladet sig repræsentere af en anden. Rent bortset fra, at saadant paa dette Tidspunkt kun synes at have fundet Sted, naar høje eller de højeste Herskaber var Faddere, og i saa Fald tilføres der Kirkebogen en Bemærkning derom, krævedes der, efter hvad der er meddelt mig fra kirkelig-reformert Side, den Gang de indskrevne Fadderes Tilstedeværelse! Men naar saa er, kan Jacob Coning ikke to Dage efter have siddet paa Ølstue i Christiania. Afstanden mellem de to Byer og de daværende Communicationsmidler gør det umuligt. Det er ej heller en næsten 60 Aar gammel Mand, der har opført sig saaledes; den "Kønning" maa sikkert have været den senere "Flodgudtegner" Johan Herman Kønig! I hvert Fald var han i Christiania i Juli 1705. Jacob Coning har næppe været mere end een Gang i Norge: i 1698-99; det er nok til denne Rejse (og Ophold), at han i 3 Halvaar - 25. Juni og 19. December 1698 og 1. Juli 1699 - hver Gang faar af Kongen 200 Rdlr., ialt 600 Rdlr.²²⁾ Hans Forhold var den Gang og senere ikke saa gode, at han kunde tænke paa at rejse uden Støtte fra højere Sted; intetsteds findes der dog

22) det er disse Udbetalinger, der har givet Anledning til den Tro, at han skal have været "Hofmaler" ; hertil findes ingen Hjemmel.

Spor heraf. Vel faar han udbetalt af Particulaircassen d. 15. Juni 1703 for to Skilderier fra Norge (Sponvigen og Sarpfaldet) til Frederiksberg Slot 2 Rdlr., d. 11. Juli 1705 for tre Skilderie];: Frederiksstad, Frederikshald og Moss i Norge til samme Slot 120 Rdlr. og endelig 1. Februar 1708 for tre norske Situationer (se Fig. 8) 86 Rdlr.; men dels fik man ikke den Gang sine Penge udbetalt omgaaende, dels kan Billederne være malede betydeligt tidligere, dels endelig kan de være malet paa Grundlag af Studier fra Rejsen 1698-99. - Som antydet var hans pekuniære Forhold ikke glimrende, allerede i Christian den 5tes Tid maatte han lade Folk "spille" d. e. tage Lodder paa Malerier, d.2. Februar 1697 "spillede" Kongen 4 Lodder a 10 Rdlr.: 40 Rdlr., og paatage sig rent Haandværksarbejde, lidet stemmende med hans unge Dages Selvbevidsthed; af Zahlcassen fik han d. 20. Juli 1698 udbetalt 4 Rdlr. 32 Sko "for trende Lehnstolle, som med Brammel' (!) Guld er reparerede", og under Frederik den 4de maatte han gaa videre ad denne Vej. Af Particulaircassens Bygnings-Regnskaber fremgaar, at han d. 2. April 1703 fik 48 Rdlr. 1 Mk. for at forgyldte 20 Skilderi-Rammer til Frederiksberg og d. 30. Januar 1706 15 Rdlr. for Forgyldning af en Skilderi ramme sammesteds, af Particulaircassen fik han direkte udbetalt d. 26. November 1703 for at skildre et Stykke 7 Alen højt og 5% Alen bredt, samt for at male en udskaaren Ørn med naturlige Farver: 20 Rdlr. (Arbejdet værdsattes !) og 3. December s. A. for, at skildre en Vogn med Heste og Jupiters Trone 5 - fem - Rdlr. og d. 3. August 1705 for Forgyldning af 38 Capitæler til Løngangen (Chr.borg Slot) og for Reparation af 3 Rammer ialt 116 Rdlr. Foruden Leveringen af de norske Billeder havde han en lille Opmuntring ved d. 19. Juli 1708 af Zahlcassen at faa udbetalt 98 Rdlr. 64 Sko "for Schilderier til Frederiksborg". Endelig ses den sidste Udbe-

taling til ham at finde Sted d. 31. December 1713, da han af Particulaircassen faar 70 Rdlr. for Reparation af 2 Platfonder og 5 "contrefeiten in Lebensgrosse" paa Rosenborg. Samme Aar malerJlan det Portræt, hvorom Fig. 1 vidner; det gengives her:

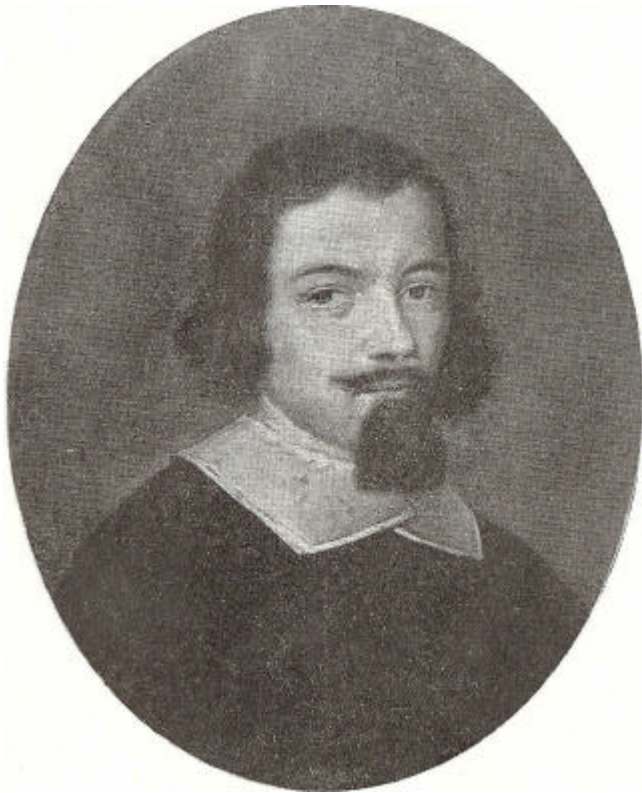

Fig. 12.

Om det som hidtil antaget forestiller ham selv, faar staa hen; den portrætterede synes ikke at være nogen 65-aarig, og Paategningen paa Bagsiden behøver ikke at vise mere end, at han udførte Arbejdet i sit 65. Aar.

Saa har han da nedlagt sin Pensel! Allerede to Aar

forinden, d. 10. Juli 1711 i Pesttiden havde han udsendt et Nødraab til Kongen: han havde et større Antal Skilderier, som han ikke kunde sælge, da Folk indskrænkede sig, og han var derfor bleven sat saaledes tilbage, at han ikke til Mikkelsdag kunde betale sin Husleje; han ansøgte derfor om Tilladelse til at bortlodde sine Malerier paa nærmere 'angiven Maade "ohne Nullen" (Fig. 9). Kongen og Hoffet anraabes særligt om at købe Lodder. Sagen blev henlagt, Regeringen havde faaet andet at tænke paa: Pest og Krig. Saa hutler han sig vel gennem de nærmeste Aar, faar som nævnt Fribolig i Fattigstiftelsen, men flammer atter op i 1719 og foranstalter Auktion over Malerier m. m. Noget faar han vel ogsaa ind, det ses af Kronprinsens (Chr. 6.) Deputatregnskab for 1719,²³) at han har købt 4 Numre for ialt 25 Rdlr. 4 Mk. 8 Sko (Fig. 10).

Dette er det sidste, der bortset fra hans Død er fundet i Arkiverne om *Jacob Coning*. Medens han i RopskatMandtallet for 1718 staar opført som angivet, er han i 1719 ganske udgaaet, skønt boende samme Sted. I denne Forbindelse skal endnu bemærkes, at han ikke som af nogle antaget i dette Aar er flygtet fra Landet paa Grund af Skatterestancer. Dette Aar boede i Laxe gade 249 Mons. Kønig Skilder, som skulde betale 4 Rdlr. i Skat (Johan Herman Kønig?). Da Skatten skulde betales, var han borte, og Mandtallet fik da Paategning: "Rejst. Siges at opholde sig i Helsingør", og Beløbet findes blandt Restancerne.²⁴)

Jeg har forgæves søgt vedkommende i Helsingørske Skatteregnskaber for dette og følgende Aar, Navnet findes, men ikke den rette; han er vel den "Mahler" Kønig,

23) R. A.

24) Beløbet indbetalt sammen med andre Restancer d. 27. Juni 1730 af afd. Rodemester Peter Ogelbyes Arvinger; men om det i det hele taget er indkasseret hos K., kan ikke ses.

der d. 18. April 1719 af Kronprins Christian faar udbetalt 10 Rdlr. i Rejsepenge !

Johan Herman Kønig dukker senere op i København.

Efter Branden i 1728 boede han, der var "enlig", med en Karl el. Dreng i Dybensgade 227. I dette og de følgende Aar copierer og navnlig reparerer og fern iserer han Malerier paa de kgl. Slotte;²⁵) saaledes faar han d. 8. December 1728 for at reparere 576 (!) Malerier 144 Rdlr. Enkelte Gange faar han Betaling for af ham selv udførte Malerier, saaledes "Perspectiver" fra Chr. 6's Kroning i Frederiksborg Slotskirke. Han skriver sig nu Johan Herman Coning, men at han er den samme som Flodgud-Tegneren Kønig, vil ses af nedenstaaende Gengivelse af hans Underskrift paa en Regning af April 1729. Der er den samme Slyngning af Forbogstaverne som i hin Signatur:

Fig. 13.

Og dermed er Sagaen om Kunstnerne Coning ude Danmark.

²⁵) Particulaircassens Regnskab, Sammes Bygnings-R., CabinetsCasse-Regnskaber.